

Efterlønsreform er langt fra nok

Whitta-Jacobsen, Hans Jørgen; Amundsen, Eirik S; Rosholm, Michael; Kreiner, Claus Thustrup

Published in:
Politiken

Publication date:
2011

Document version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):
Whitta-Jacobsen, H. J., Amundsen, E. S., Rosholm, M., & Kreiner, C. T. (2011). Efterlønsreform er langt fra nok. *Politiken*, 14.

Analyse i Politiken den 16. januar 2011

Efterlønsreform er langt fra nok

Af Det Økonomiske Råds formandskab, Hans Jørgen Whitta-Jacobsen, Michael Rosholm, Eirik Schrøder Ammundsen og Claus Thustrup Kreiner. Formandsskabet for Det Økonomiske Råd.

Selv et markant efterlønsindgreb vil ikke være nok, hvis velfærden skal sikres. Regeringens fastfrysning af boligskatterne må hurtigst muligt ophæves.

Den økonomiske krise har ført til en kraftig stigning i de offentlige udgifter til dagpenge og kontanthjælp og et fald i indtægterne fra skatter og afgifter. Sammen med markante finanspolitiske lempelser har dette vendt et komfortabelt overskud før krisen til et stort underskud.

Desværre skyldes underskuddene ikke kun krisen. Flere ældre og relativt færre unge gør, at der er udsigt til underskud på de offentlige finanser, så langt øjet rækker.

Uden nye tiltag kan vi selv med en udgiftspolitik, der er markant strammere, end set de seneste 10-20 år, se frem til et offentligt underskud i 2020 på omkring 2 pct. af BNP voksende til 4 pct. i 2030 og videre til omkring 5½ pct. af BNP i perioden 2040-2050. Et sådan forløb forbyder sig selv.

Der er derfor behov for en mærkbar forbedring af den offentlige økonomi. En vidtgående efterlønsreform kan reducere underskuddene, men er ikke nok til at sikre en holdbar og troværdig udvikling. Der er brug for mere.

For det første er der brug for en strammere styring af de offentlige udgifter. De offentlige serviceudgifter er de seneste 15 år vokset kraftigt som andel af den samlede økonomi, fra omkring 24½ pct. af strukturelt BNP i 1995 til nu over 28½ pct. En sådan udvikling er ikke forenelig med en langsigtsholdbar finanspolitik.

Et andet element i en troværdig, langsigtet plan bør være at ophæve fastfrysningen af boligskatterne. Skattestoppets nominalprincip indebærer reelt løbende skattelettelser til boligejerne. Det er paradoksalt, når der er brug for at styrke finansieringen af velfærds-statens kerneydelser. En ophævelse af skattestoppet vil både forbedre de offentlige finanser og bidrage til at stabilisere økonomien i forbindelse med store konjunkturudsving.

En højere arbejdstid vil også kunne bidrage til en bedre offentlig økonomi. Imidlertid er det vanskeligt at pege på konkrete instrumenter, der kan øge arbejdstiden. Arbejdstiden bestemmes i vid udstrækning af den enkelte, og selvom der kan appelleres til samfundssind og krisebevidsthed, kan arbejdstiden næppe permanent fastholdes på et niveau, der er højere end det, den enkelte ønsker. Højere arbejdstid er ikke noget, der bare kan aftales ved overenskomstforhandlingerne eller besluttes ved lov, men i det omfang en forbedring af den offentlige økonomi kan opnås ad denne vej, bør det snarere betragtes som et supplerende end som et konkurrerende tiltag til en efterlønsreform.

I modsætning til ideen om højere arbejdstid er en efterlønsreform et konkret tiltag, der kan bidrage til en mærkbar forbedring af de offentlige finanser.

Et ofte fremført argument mod at ændre efterlønnen er, at der allerede er vedtaget et velfærdsforlig, der øger efterlønsalderen fra 2019.

Et problem ved velfærdsforliget er imidlertid, at efterlønsalderen hæves for sent. De årgange, der kan gå på efterløn frem mod 2019, er relativt store, og det er derfor dyrt at vente. Samtidig betyder udskydelsen af den højere efterlønsalder, at de personer, der går på efterløn de kommende år, kan forvente at være længere tid på efterløn og folkepension end både tidligere og fremtidige generationer, jf. grafen. Restlevetiden for 60-årige er således steget markant de seneste 10-15 år - fra omkring 19½ år i 1995 til godt 22 år nu. En efterlønsreform, der påbegyndes snart, kan modvirke denne generationsmæssige begunstiggelse. En hurtig forhøjelse

af efterløns-alderen kan i høj grad ses som en tilpasning til den stigning i levetiden, der allerede er indtruffet.

Blandt efterlønsmodtagerne er der en del, der er slidte, nedslidte eller har tabt erhvervs-evnen i en grad, så alle er enige om, de skal have en offentlig ydelse. Der er imidlertid også mange efterlønsmodtagere, der ikke har sådanne problemer. Det er meget dyrt at føre socialpolitik, hvor alle 60-64-årige gives ret til en ydelse, blot fordi en mindre del har et problem.

Det er derfor, vi har førtidspensionen, som målretter ydelser til personer med reelt nedsat arbejdsevne. I forbindelse med en efterlønsreform vil det være naturligt at se på, om de konkrete procedurer i forbindelse med visitationen til førtidspension bør justeres. Det skal understreges, at der i beregninger af effekten af en efterlønsreform tages højde for, at en del af dem, der ikke kan modtage efterløn, nemlig ca. 20 pct., i stedet vil modtage andre ydelser fra det offentlige.

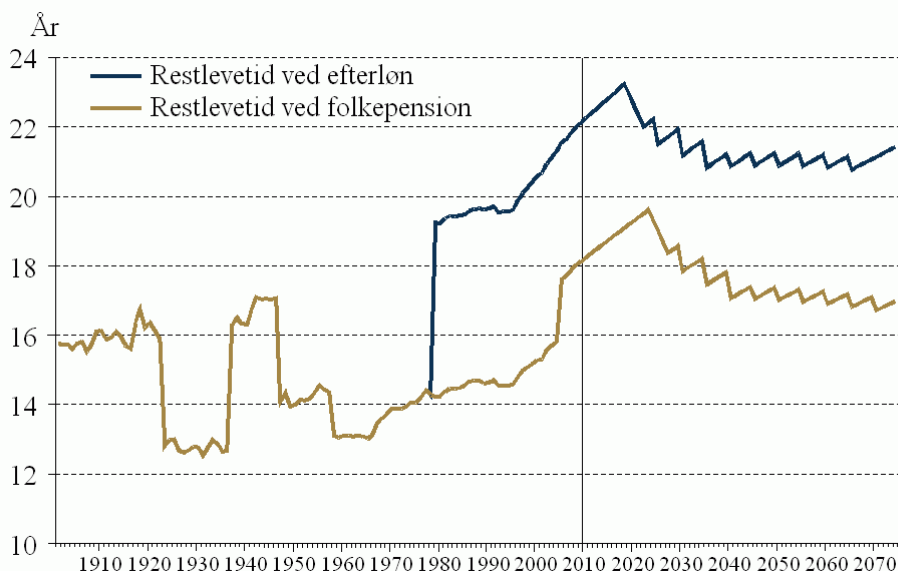
Et andet argument, der fremføres mod en efterlønsreform, er, at der vil blive flere arbejds-løse. Afhængig af den konkrete situation på arbejdsmarkedet når efterlønnen ændres, vil der sandsynligvis være en kortvarig effekt på ledigheden, men al erfaring viser, at der på længere sigt er en tæt sammenhæng mellem arbejdsstyrkens størrelse og antallet af beskæftigede.

Siden 1948 er arbejdsstyrken steget mere end 800.000 personer. Hvis de ikke var kommet i arbejde, ville arbejdsløsheden have været gigantisk.

Tilsvarende viser erfaringerne med afskaffelsen af overgangsydelsen i 1990'erne, at beskæftigelsen for de berørte (50-59-årige) steg mærkbart, da overgangsydelsen blev afskaffet.

Det er en politisk beslutning at finde et passende omfang af ydelser, der stilles til rådighed for de enkelte befolkningsgrupper. Det er imidlertid et krav, at der er sammenhæng mellem de samlede offentlige udgifter og indtægter. Med udsigt til flere ældre og færre i den arbejdsdygtige alder er der en fundamental ubalance på de offentlige finanser, som kalder på en markant indsats på flere fronter. Det er svært at finde gode argumenter for, at efterlønnen ikke skal være en del af løsningen – men det må desværre understreges, at selv et markant efterlønsindgreb ikke er nok.

Figur. Restlevetid ved efterløn hhv. folkepension, 1901-2074

Anm.: Figuren viser det antal år en person, der går på efterløn hhv. folkepension et givet år, kan forvente at leve. Eksempelvis kan en person, der i 2010 går på efterløn (som 60-årig) forvente at være på offentligt finansieret tilbagetrækning i ca. 22 år. En person, der i 2010 går på folkepension (som 65-årig) kan forvente at være folkepension i ca. 18 år. Kurverne er

bestemt af udviklingen i levetiden, men også af ændringer i folkepensions- hhv. efterlønsalderen. Pensionsalderen var i 1901-22 60 år, 65 år fra 1923-36, 60 år fra 1937-47, 65 år fra 1946-57, 67 år fra 1958-2004 og 65 år fra 2005. Efterlønnen indførtes i 1979, og efterlønsalderen har været 60 år lig siden. "Takkerne" fra omkring 2020 skyldes justeringerne af pensions- og efterlønsalderen, der følger af velfærdsforligets levetidsindeksering.

Danish Economic Councils

Amaliegade 44 - DK-1256 København K - Danmark - Tel. +45 33 44 58 00 - E-Mail: dors@dors.dk